

JEGYZETEK

A bíráló bizottság jelentése a HÍD 1950/51 évi pályázatáról

A HÍD 1950 őszén meghirdetett 1950/51 évi irodalmi pályázatára összesen 92 pályamű érkezett. A bíráló bizottság (tagjai B. Szabó György, Ernyes György, Herceg János, Lőrinc Péter és Majtényi Mihály voltak), május 22-ikén megtartott ülésén a következő döntést hozta:

ELBESZÉLÉS

A HÍD elbeszélés pályázata nem hozott meglepetést. Nem kaptunk egyetlen kerek, egységes, hangban és előadásban eredeti írást sem. A pályázat résztvevőinek legjobbjai sem tudtak hiteles, emberi alakot adni. A beérkezett 21 elbeszélés közül mindössze négy-öt árul el kétségtelen tehetséget íráskészségben, elbeszélőkdeyben, helyzetrajzban és tájleírásban. A novellák szerzőinek a legtöbb gondot szemmeláthatóan a mondanivaló, a téma megválasztása okozta. Nem éreztük egyetlen írásnál sem a közlési vágy élményszerűségét; a szerzők mondanivalójukat nem élték át. Legtöbbjük kívülről nézte a cselekményt, mely írásra indította őket s így érezhető a távolság, nem egyszer az idegenség az író és a mondanivaló között. Ez azonban sohasem a fölünyes szemlélő distanciája, hanem bizonyos közömbösség, az élmény teljes hiánya. Még az érezhetően megtörtént esemény sem tudott valószerűvé, hitelessé válni.

A legnagyobb figyelemet a »TŰZ A TARLÓN« című írás érdemli (jelige: Június). Legfőbb érdeme: hajlama a művészi leírásra, amely azonban egyenlőre csak részletmunkaként nyilvánul meg s nem képes egységes képpé össze olvadni. Elhanyagolta a témát s a falusi, szerelmi idill — amely a végén ugyan balladai fordulatot kap — csak ürügyül szolgált az írónak, hogy költői hangulaképet vetítsen elénk. Ez a készsége azonban, ha szabad jósolni, feltétlenül elviszi majd az ígéretes író az érés állapotáig, ahol élménynek, hangnak és mondanivalónak egybeolvadása komoly alkotást ajándékozhat.

A legrealisabb írásnak A »MEGTALÁLT ÚT« mondható. Szerzőjét jó megfigyelőképesség jellemzi, meséje is kedvesen és természetesen folyik, de a cselekmény bonyolításával az emberi helyzetek logikus egymásbafonódásával még nem boldogul. Látszik, hogy kezdő. Az írás mesterségének fogásait nem ismerő, de feltétlenül ígéretes íróval van dolgunk. Munkája értékét lerontja az irányzatosság szándéka, ami különösen a befejezésnél erőltetett, írója azonban megérdemli, hogy szemmelartsuk és fejlődését várjuk.

Az »ESŐ UTÁN« című írás (jelige: Partizán) talán leginkább novella, a szónak műfaji és szerkezeti értelmében. Szerzője rutinos, írni tudó, fölünyes elbeszélő modorú ember, akinél azonban a téma nem válik okvetlenül szükségessé mondanivalóvá, alakjaira hidegen és felülről néz és művészi igényei sincsenek.

Ugyancsak gyakorlott íróra vall »A TOJÁSOK« (jelige: Konkoly) szerzője. Témája keresett, kissé naív és hangja játékos, magabiztos, meseszövése

határozott és fordultatos; közvetlenebb és valószerűbb történetet bizonyosan igen jól tudott volna előadni.

Jó stíluskészség jellemzi a »CSILINGELNEK A CSENGŐK« (jelige: Uj vetés) című írás szerzőjét. Alakjai azonban papírosfigurák, a történet cselekménye erőltetett, különösen az átmenetnélküli befejezés, helyzetképei homályosak, élettelenül szürkék.

Körülbelül ugyanez vonatkozik a »GYEREKEK« című írásra is (jelige: Jövő). A »KARÉJ KENYÉR« (jelige: Ilona) kiforrott, jól megírt történet, kár, hogy az elbeszélés csattanója, amelyre az egész történet felépül és amely oly üdévé, kedvessé teszi az írást — nem új. Egyik nagy magyar elbeszélő írt már ilyen történetet, más feldolgozásban, de pontosan ilyen csattanóval. Ezért nem vehettük figyelembe a pályázatnál.

A többi pályamunkáknál a bizottság semmi olyant nem talált, ami figyelemet érdemelt volna.

A fentiek alapján a bizottság úgy határozott, hogy a kiírt első díjat nem adja ki, csak a második és két harmadik díjat.

A második díj (5.000 dinár) nyertese Major Nándor, Noviszád, a »TŰZ A TARLÓN« című elbeszélés írója.

Harmadik díjat (egyenként 2.500 dinárt) kaptak Bogdánfi Sándor, Noviszád, az »ESŐ UTÁN« című írás szerzője, valamint Vörösbaranyi Zoltán, Szubotica »A TOJÁSOK« című írásért.

VERSEK

A verspályázat a beküldött versek mennyiségét tekintve sikerültnek mondható. Ötvenhatan pályáztak, sokan több verssel is szerepelnek. A minőségre fordítva aztán tekintetünket, kissé lelőhad a kedvünk. A vajdasági magyar irodalomban nálunk megszokott színvonalat csupán egy pályázó versei érték el. Több verset küldött be. Ezek közül különösen két versét kellett azonban, első olvasásra is, elkülöníteni a többiektől. A két vers címe »RÁMFÚJT AZ ÉLET« és »BÁCSKAI SZIMFÓNIA« (jelige: A brigád).

A »RÁMFÚJT AZ ÉLET« a pályázat legjobb verse és nyugodt lelkiismerettel állíthatjuk egy sorba a vajdasági magyar líra jó költeményeivel. Tehetséges költő verse és hozzá tehetjük, nem is első zsengéje a tehetséges költőnek. Szinte az volt az érzésünk, hogy ilyen verset már nem is illik pályázatra küldeni. A »BÁCSKAI SZIMFÓNIA« című elbeszélő költemény szintén jó vers, helyenként azonban homályos, meg-megakadó, néhány zavaros, erőltetett, nem kifejező képpel. Mintha az efajta vers nem volna kenyere a költőnek. Érdekes vers, érdekesen tükrözi a Petőfi-brigád növekedését és harcát. A két vers írója feltétlenül megérdemli az első díjat.

Nagyobb nehézségbe ütközik a második és harmadik díj megítélése. A rengeteg vers között persze akad néhány jobb is. Viszont, ha abszolút mértékkel akarunk mérni, egy sincs talán közöttük, amely minden kétséget kizáróan komoly lírának volna nevezhető, egyik sem jelent komoly irodalmi értéket. Legjobb közöttük — és ez a vers helyenként elég színvonalas — a »TÍZ ÉVE, SZAZ ÉVE« című poéma. A vers azonban sok helyen kizökken lírai alaphangjából, erőltetté válik, itt-ott már-már csaknem prózaivá. Legértékesebb szerintünk a vers bevezető két strófája és az első rész. A második már kevésbé őszinte, kevésbé megélt — törést, esést jelent. A többiekhez viszonyítva mindenesetre megérdemli a második díjat (jelige: A nyár).

A két harmadik díjra ajánlható két vers már jóval gyengébb a fentiekénél. A »SZONETT« egyes sorai, képei naivak, kezdetlegesek. De közöttük — tehetségre mutatón — itt-ott komoly értéket képviselő sorok és képek is akadnak, amelyek adnak bizonyos hangulatot. Persze, vannak aztán zavaros, hatásvadászó képei is. Ezek bizony hamar kikökkentenek az alakuló hangulatból. A »MUNKÁSINDULÓ« (jelige: Rabok nem leszünk) szerzője egyben pályázatot írt ki verse megzenésítésére. Jó zene csakugyan javíthatna a versen. Így — nincs irodalmi értéke, habár nem is rosszabb sok más megzenésített indulószövegénél; megzenésítve valószínűleg használható lenne. Önmagában, mint vers — a jelszavak rímbeszedése, néhol egészen ügyesen, ritmikusan, néhol kissé naivan és kezdetlegesen. A legritmikusabban versbeszedett jelszó sem

irodalom még persze, de más indulókhöz és a pályázat többi verséhez is viszonyítva — figyelembejöhét az egyik harmadik díj odaítélésénél.

A jelígs levelek felbontása után kitúnt, hogy az első díjra (4.000 dinár) ajánlott versek szerzője Fehér Ferenc, Noviszád. A második díjat (3.000 dinárt) Major Nándor, Noviszád, kapta, míg a harmadik díjat Kopeczky Lászlónak, Szobotica, ítélte oda a bizottság. A »MUNKÁS-INDULÓ« című költemény szerzője (jelige: Rabok nem leszünk) Vörösvári Vilmos, Cservenka, szintén harmadik díjat kapott. A harmadik díj összege egyenként 1500 dinár.

SZÍN MŰVEK

A leggyengébb eredményt a színművekre kiírt pályázat hozta. Nem is könnyű műfaj ez, különösen kezdőknek. Az összes beérkezett pályaművek közül mindössze kebtő: egy háromfelvonásos és egy három képből álló egyfelvonásos — volt olyan, amely, ha nem is adott egészen elfogadható, főleg nem előadásra alkalmas munkát, mégis íráskészségről tesz tanúságot.

Vonatkozik ez különösen a »NE ÖLJ!« című háromfelvonásos színmű írójára (jelige: Ne ölj!). Kétségtelen, hogy a darab írója valami eszményt óhajtott szolgálni. Hősét rendkívüli embernek írja le, aki lépten-nyomon új életet akar kezdeni, roskadozik a roppant erőfeszítések fáradalmaitól, azonban maga sem tudja voltaképpen — legalább is a színműből nem derül ki — mi is az az eszmény, amelyre törekszik. Az egész dráma zavaros, emberábrázolása gyenge, drámai összeütközésről alig lehet beszélni, annál inkább szaggatott képekről. Mondatai elég dagályosak. Az író mélyre markolt, de összeszorított öklében nagyon keveset hozott fel. Íráskészsége azonban van és kétségtelenül nem egész tehetségtelen.

A beérkezett másik három munka nem említésreméltó.

A bizottság, tekintettel a pályázat gyenge eredményére csak hosszas vita után határozta el, hogy a harmadik díjat mégis kiadja. Sem az első, sem a második díjat nem találta kiadhatónak. Harmadik díjat (8.000 dinárt) kapott Vörösvári Heinz Vilmos, Cservenka »Ne ölj!« című drámájáért.

Ugyanez volt az álláspont az egyfelvonásos színműveknél. A beérkezett négy pályázat közül az »ERZSIKE ÁLMA« című mesejáték írója kapott egyedül jutalmat, harmadik díjat. Szerzője dr. Haász Miklósné, Szavino Széle. A jutalmazott pályamunka voltaképpen nagyon kedves kísérlet, kissé nagyon is sok oktató hanggal. Erköcsi felfogása tiszta és nemes, de írói eszközei elavultak. Biztatást érdemel: nagyobb igénnyel talán tudna egész értékeset adni. A színműpályázatnak egyébként ez a legrokonszenvesebb munkája. Az odaítélt harmadik díj összege 4.000 dinár.

IRODALMI RIPIORT

Erre a műfajra mindössze két pályamunka érkezett be. Az »EMLÉKEZESKÉNT« (jelige: Haladó) című munka ügyesen megválasztott téma, néhány nagyon szemléletes, jó részlettel, de sok szónoklattal, irodalmiasságra törekvő nyelvezettel, amelyen érezni, hogy szándékolt; nem akar mindennapias lenni. Amit elmond, novellisztikusan összefogott, rendkívül érdekes, dokumentáris erejű olvasmány — azonban szem elől téveszti az irodalmi riport igazi fogalmát. Az irodalmi riportban ugyanis maguknak az eseményeknek kell önmagukban beszélniök. A jó riportban tehát sem szónokolni, sem jelmondatokat hangoztatni nem szabad, az olvasónak magának kell a következtetéseket levonni; szerkezeténél fogva azonban ez az írásmű olyan legyen — és akkor jó riport — ha az olvasó csak egyetlen következtetést vonhat le, tudniillik azt, amely felé írója tendál.

A »MUNKÁBAN A CSAPAT« (jelige: Tűzoltó) csak húséges leírás, túlzottan aprólékos, voltaképpen szaklapba kívánczó érdekesség.

A bíróság úgy döntött, hogy ebben a műfajban csupán a harmadik díjat (2.500 dinárt) adja ki az »Emlékezésésként« című pályamunka szerzőjének. A jelígs levél kibontásánál kitúnt, hogy a díjnyertes riport írója Vébel Lajos, Noviszád.

HUMORÓS KÁRCOLAT

A pályázat kiírói irodalmi karcolatokra gondoltak, rövidlélekzetű humoros novellákra és nem vázlatzerű »krokikra«. Ennek a költeménynek egyedül a »MARIKA« című pályamű felelt meg és így ezt ajánlotta a bizottság díjazásra (jelige: Újságíró). A pályamunka egy társadalmi ferdeséget gúnyol; nem szónokol, ügyesen készíti elő a csattanókat és jól felépíti a befejezést. A »HARC A LEPKÉVEL« című pályamű mondanivaló akar valamit, amit egyáltalán nem készít elő, mérsékelten humoros, szószátyársága miatt széteső. A »LEVÉLÍRÁS« című írásban nemhogy humor, de még derű sincsen. A »HORGÁSZ VAGY NYOMDÁSZ« két témát kezd el egyszerre, de az egyiket elejti, csak humorizálásra használja fel, a másodikkól olyan kibontakozást hoz ki, amely ötletes, érdekes — de nyilván csak szűk szakmai körök számára.

A bizottság az első és második díjat ennél a műfajnál sem adta ki, csak a harmadik díjat, amelyet »MARIKA« című pályaművével Bogdánfi Sándor, Noviszád, nyert. A díj összege 2.000 dinár.

TANULMÁNY

Három pályamunka érkezett:

1. Tolnai Lajos a magyar irodalom mostohagyermeké (»Búvár« jel.)
 2. Hozzászólás a felszabadulás utáni vajdasági magyar irodalom egyes kérdéseire (»Szép az élet« jel.)
 3. Fiatalok, öregek (»Legyünk megértők« jel.)
- Ez a sorrend egyúttal értékelési sorrend is.

1. TOLNAI LAJOS, A MAGYAR IRODALOM MOSTOHAGYERMEKE c. tanulmány alapos és komoly irodalmi ismerettel rendelkező ember munkája. Írója a marxista-irodalomtörténet és esztétika értékelési módszerét nemcsak ismeri, hanem igen helyesen tudja alkalmazni is; vizsgálati eredményeinek rendszerbefoglalása, tudományos következtetése igen logikusan következik — sehol sem érezzük az erőszakoltságának a legkisebb nyomát sem. Az anyag vizsgálatából indul ki és jut el elméleti eredményeinek megalapozásáig, nem pedig fordítva. Ez egyúttal legnagyobb erénye is.

A tanulmány azt bizonyítja, hogy írója komolyan elmélyedett Tolnai műveinek tanulmányozásában, felismerte a tartalmi elemek fontossága mellett a forma jelentőségét: figyelme kiterjedt Tolnai sajátos elbeszélőstílusának kérdéseire is.

Nyelvezete külön figyelmet érdemel. Írója ismeri a magyar értekező próza követelményeit és szép magyarsággal, a szakkifejezések ismeretének birtokában szerkesztette meg írását.

Valószínűleg a forrásmunkák hiányának tudható be, hogy nem foglalkozik elég alaposan az újabb Tolnai-kutatások eredményeivel — Németh László mellett, feltétlenül ki kellett volna térnie Féjára és Móricz Zsigmondra; az utóbbi nagyjelentőségű munkát végzett Tolnai műveinek népszerűsítésében, Tolnai több művét átirta és közzölte »Kelet Népe« c. folyóiratában.

A szerző munkássága komoly ígéretet jelent a kibontakozó vajdasági magyar értekező-próza további erősödésében, ez a műve pedig jelentős hozzájárulás — a magyar klasszikusok megismerése és helyes értékelése szempontjából — új olvasóközönségünk irodalmi és esztétikai neveléséhez.

2. HOZZÁSZÓLÁS A FELSZABADULÁS UTÁNI VAJDASÁGI MAGYAR IRODALOM EGYES KÉRDÉSEIHEZ c. tanulmány terjedelmes és sok időszerű kérdést felelőléző mű. Szerzője járatlan ösvényeken halad — a vajdasági magyar irodalom felszabadulás utáni fejlődését még eddig senki sem kísérelte meg felmérni — éppen ezért a szerzőnek ez a buzgalma és törekvése minden elismerést megérdemel. A tanulmányból kitűnik, hogy írója áttanulmányozta a háborúutáni vajdasági magyar irodalom minden jelentősebb szép-irodalmi alkotását és azokat kiértékelve kísérelte meg az itteni magyar irodalom alapvető és döntő kérdéseit meghatározni.

A tanulmány-író a marxizmus szemszögéből nézi a vajdasági magyar irodalom újabb fejlődési fázisát — igen helyesen, de gyakran szempontjai kissé mereven és dogmatikusan hatnak. Gyakran megfogalmazásában is a megfelel-

iebezhetetlen ítéletmondás igényével lép fel és éppen ezáltal siklik át a komoly adatgyűjtés alapján álló következtetésből — a frázisba. Ez a tévelygés érvényesül egész tanulmányának szerkezetében is. Egyes kérdések tárgyalásánál, gyakran átcsap a szomszéd területre — elkalandozik, ismétli önmagát, egyhelyben topog.

Ez a rendszertelenség, természetesen az egész tanulmány értéke jelentős mértékben csökkenti. Írója több gonddal, kevesebb probléma felvetésével — de alaposabb elmélyedéssel — jóval többet adhatott volna. Nyelvi szempontból komoly hiányosságai vannak írásának: stílusa még nem eléggé kiforrott, nem eléggé eleven és plasztikus.

3. A »Fiatalok, öregek« c. tanulmány írója a nemzedékek harcát igyekezett bemutatni és megvilágítani — meglehetősen békéltető módon — a »mindent megbocsátani« — jelszava alapján. Szempontjai elavultak, a probléma feldolgozásában csupán a felszínen marad — és így írása messze mögötte áll egy tanulmány meghatározott kereteinek és feladatainak.

Íráskészsége, stílusa, nyelvezete fejletlen, kiforratlan és részben elavult.

A bizottság a pályázat első díját (8.000 dinár) a »Búvár« jellegű pályamunkának adta ki: TOLNAI LAJOS, A MAGYAR IRODALOM MOSTOHAGYERMEKE című tanulmányért. Szerzője Juhász Géza, Szubotica. A második díjat a bizottság nem adta ki. A harmadik díjat Bálint István, Noviszád, kapta HOZZÁSZÓLÁS A FELSZABADULÁS UTÁNI VAJDASÁGI MAGYAR IRODALOM EGYES KÉRDÉSEIHEZ című munkáért. A harmadik díj összege 3.000 dinár.

Szerkesztőség: Noviszád, Njegoseva utca 2/I. Telefon: 20-63
Kiadja a Vajdasági Kultúrszövetség magyar osztálya
Előfizetési díj: Egy évre 420 D., fél évre 210 D., egyesszám 40 D.
Postatakarékszám 300-903.241. Lapzárta minden hó 10-én
Kéziratokat nem őrizünk meg és nem adunk vissza